

Vår kommun har en mycket lång historia. Den sträcker sig bakåt i tiden till ca 4500 f.kr. då vi hittar de första spåren efter människor i norra Sorunda vid Pipartorp och Fagersjön.

De låglänta delarna av Södertörn stod efter den sista istiden under vatten. Södertörn var ett skärgårdslandskap och här fanns gott om fisk, säl och sjöfågel. De trånga vikarna gav ett bra skydd åt boplatserna.

Människorna som fanns här under äldre stenålder levde i små kringströvande grupper, de livnärde sig främst av det som havet gav. Deras boplatser var troligen tillfälliga lägerplatser. Spritt över större ytor hittar man idag hela och fragmentariska grönstensyxor, knackstenar och avslag av grönsten och kvarts efter redskapstillverkningen. Någon keramik finner man inte, konsten att tillverka lerkärl var ännu inte känd. Dessa boplatser brukar kallas prekeramiska.

Lite längre fram i tiden, under yngre stenålder (ca 2500-1500 f.kr) finner vi en fångstkultur som kallas gropkeramisk. Nu var konsten att göra lerkärl känd och namnet kommer av folkets typiska sätt att ornera sina lerkärl med gropar. Människorna livnärde sig huvudsakligen av säljakt och fiske. Ett stort antal gropkeramiska boplatser är kända på Södertörn. Stränderna vid Marsta och Stora Vika var tydligen särskilt attraktiva. Ett tiotal boplatser finns runt den dåtida havsviken, ca 25 meter över nuvarande havsnivå.

I och med landhöjningen förändrades så småningom livsbetingelserna för fångstmännen. Den dominerande näringen under nästa skede, bronsåldern, var troligen boskapsskötsel. Fynden från bronsålder är relativt få. Bebyggelsen verkar ha varit begränsad till västra Sorunda och mellersta delen av Ösmo.

En fornlämningstyp som anses höra till bronsåldern är hällristningar. Vid Sundby i Sorunda och vid Gryt i Ösmo har man hittat hällristningar, bestående av skålgropar och skepp. Det längsta skeppet vid Sundby är 133 cm långt.

En annan fornlämning från bronsålder är skeppssättningen på Torps malm. Skeppssättningen, som är Sörmlands största, ca 28 m lång, är en ovanlig gravform på Södertörn.

Vid slutet av bronsåldern inträffade en klimatförändring som medförde ett kallare och fuktigare klimat. Detta tvingade människorna till ett mer bofast liv än tidigare eftersom boskapen fick hållas i stall under en stor del av året. Insamling av foder genom lövtäkt och ängsslåtter blev en viktig del av hushållningen. Samtidigt började åkerbruket få allt större betydelse även om boskapsskötseln förblev den dominerande näringen i Mälardalen under hela järnåldern. Det är nu, under århundradena före kristi födelse som grunden läggs till det bondesamhälle som i stort sett skulle bestå ända in på 1800-talet.

Huvuddelen av kommunens fornlämningar är från järnåldern och de flesta är gravfält. Det finns ca 200 järnåldersgravfält. Många av gravfälten är stora bl.a. Ottersta, Berga, Blista och Tibble i Sorunda och Älby, Blista, Säby och Stymninge i Ösmo.

Genom gravfälten kan vi också fånga in bebyggelsen. Varje gård eller by hade fram till den kristna tiden sin egen ättehage där man begravnade sina döda.

Vid slutet av järnåldern var troligen drygt 75 av de nuvarande byarna och gårdarna i kommunen bebyggda. Bebyggelsen bestod sannolikt av ensamgårdar och om man antar att ett

hushåll bestod av 8-10 personer, skulle det ha bott ca 600-750 invånare i hela kommunen år 1000 e.kr.

Kommunen är också en av de runstensrikaste i landet med 27 runristningar. Runstenarna dateras till 1000-talet e.kr. och de restes ofta i närheten av vägar eller vadställen. De är i egentlig mening inte gravstenar, trots att de oftast är resta till minne av någon anförvant. Längs den gamla vägen mellan Djursnäs och Vansta finns flera runstenar. Här börjar den s.k. runstensvägen som går att följa vidare upp genom Sorundabygden.

I parken vid Vansta gård står en speciell runsten, det är en s.k. Ingvarssten. Den talar om ”Toste, som blev död i Ingvars följe”. Med det menas det största kända vikingatåget österut, nämligen Ingvar den Vittfarnes färd till Särkland under första delen av 1000-talet.